

OPERAPLUS.CZ

1. Operní panorama Heleny Havlíkové (491) – Haasův Šarlatán v Ostravě

13.10.2024 operaplus.cz - Helena Havlíková

Odkaz na originál

Klíčová slova: divadlo (18); moravskoslezské (17); Národní (17); Jakub (3); Klecker (3); ostravská (3); divadla (2); moravskoslezského (2); Národního (2); opera (2); Antonína; Bajús; divadel; divadle; Dvořáka; Habart; Jakuba; Jiří; Juraj; Kleckera; opery; Ostrava; ostravské; Ostravy

Premiérou Šarlatána Pavla Haase v hudebním nastudování **Jakuba Kleckera** a v režii Ondřeje Havelky otevřela **ostravská opera Národního divadla moravskoslezského** sezónu 2024/25 s mottem "Proměny a konstanty".

Z **Ostravy** jsem se vracela s poděkováním za možnost seznámit se s operou, které se zatím větší pozornosti nedostalo – na rozdíl od oper Haasových soupeřů, jejichž tvorbu i život převal hitlerovský nacismus. Šarlatán po brněnské – úspěšné – premiéře v roce 1938 zazněl u nás jen koncertně ve Státní opeře Praha v roce 1997 pod taktovkou Israhela Yinona se zachycením na nahrávku s Vladimírem Chmelem v titulní roli, kterou vydal label Decca Records. Scénicky Šarlatána nastudovali v roce 1998 v irském Wexfordu a v roce 2009 v německé Geře.

Šarlatánem **ostravská opera** završila v Roce české hudby svůj cyklus, v němž inspirativně připomněla opery takzvaných terezínských skladatelů, kteří měli být kvůli svému židovskému původu vymazáni z historie. Po inscenacích oper Císař Atlantidy a Rozbitý džbán Viktora Ullmanna a Zásnubách ve snu Hanse Krásky (recenze zde a zde) tak **Národní divadlo moravskoslezské** záslužně přispělo do pestré skládačky mapující onu fascinující a inspirativní dobu meziválečného tvůrčího kvasu.

Pavel Haas (1899–1944) pocházel z brněnské židovské rodiny. Jeho bratr Hugo se stal hercem a režisérem, Pavel složil hudbu k filmům Život je pes (se šlágrelem To nevádí Mazlíček a Kvočna , na nichž se Hugo podílel. Byl hudebně talentované dítě erupitivní meziválečné doby 20. století, plné, ba přeplněné hledáním, neklidem, zmatky, tápáním, vynalézáním, experimentováním, objevováním i zatracováním nejrůznějších stylů. Časový kontext Šarlatána je nejen předválečná operní tvorba Bohuslava Martinů, ale také Lulu Albana Berga, Malíř Mathis Paula Hindemitha nebo Capriccio Richarda Strausse. Haas si z té pestré směsice pro Šarlatána vybral inspiraci v úsečných "motivcích" svého učitele Leoše Janáčka, v rytmické pestrosti, v hravém neoklasicismu a lidových a jarmarečních popěvcích.

Šarlatán je Haasova jediná opera. Vznikala v letech 1933 až 1937 na jeho vlastní české libreto inspirované německým románem Josefa Wincklera (1881–1966) Doktor Eisenbart (1929) volně podle života historicky doloženého kočovného lékaře doby baroka. Jméno hlavní postavy – doktor Puštrpalk – ovšem Haas převzal z české středověké hry Mastičkář – v něm se však takto jmenuje mastičkářův sluha.

Děj opery Šarlatán , kterou Haas označil jako tragikomickou, je složen ze sedmi obrazů s pestrými epizodami slávy, útrap i proher v životě kočovného doktora Puštrpalka a jeho tlupy komediantů a akrobatů. Mají výmluvná jména Ohnižer, Silák, Krotitel hadů, Pavučina. Jak bylo tehdy zvykem, měli na tržiště přilákat co nejvíc potenciálních pacientů a zájemců o "zázračné" elixíry – a felčaři je využívali také namísto anestetika, když drsně rozpustilé produkce odváděly pozornost od neméně drsných, avšak bolestivých zákroků. Nechybí milostná zápletky s krásnou, ale vdanou Puštrpalkovou milenkou Amarantou a jeho žárlivou a od plíc hádavou manželkou Rozinou. Děj je opepřen opileckými scénami nebo tajuplným mnichem, který nepřežije Puštrpalkův chirurgický zákrok a jehož přízrak se Puštrpalk snaží zničit při svém předsmrtném blouznění.

Ondřej Havelka svou režii akcentoval především groteskní nadsázkou Haasovy opery s inspirací v jarmarečním ukotvení komedie dell'arte i ve stínovém **divadle**. Závěrečné použití morových masek s dlouhými nosy nad Puštrpalkovou mrtvolou však působilo jen jako vnější efekt. Tím spíše, že dle kostýmu Puštrpalka posunul Havelka děj časově z přelomu 17. a 18. století, kdy skutečný Johann Andreas Eisenbarth putoval po německých městech, do období rokoka. "Spektákl" zalidnil ve výrazných kostýmech Kateřiny Štefkové pestrým hemžením téměř třicítky postav, kterou kromě Puštrpalkovy tlupy s pierotem, harlekýnem nebo silákem v levhartí kůži tvoří ještě například konkurenční ranhojič, ba i král, který se vmísí do početného davu čumilů v podání sboru **ostravské opery**. Hlavní postavu Puštrpalka v nóbl rokokovém kostýmu, v sametovém kabátě s hůlkou a třírohým kloboukem, ovšem Havelka pojal až překvapivě seriózně. Nepůsobí prvoplánově jako protřelý šejdíl, jak by napovídala i název Haasovy opery a jak coby Puštrpalkova "kolegu" Dulcamaru pojal například Donizetti ve svém Nápoji lásky. Pro Pavola Kubáně tak nebylo snadné "utáhnout" svým charismatem dvouhodinové představení – náročný barytonový part doktora Puštrpalka ovšem zazpíval úctyhodně.

Naopak sopranistka Kateřina Hebelková se v roli koketní milenkyně Amaranty pěvecky teprve hledá. Vrchovatě si ovšem užívala hereckých příležitostí, které jí tato role skýtala ať už v groteskní scéně, v níž Puštrpalk "vyléčí" její bolestivé (předstírané) ochrnutí tím, že ji posadí holou zadnicí do koše s kopřivami, nebo ve scéně s obří krinolínou, se kterou se marně snaží vměstnat do kočáru a pod níž se snaží dostat roztoužený Puštrpalk. A slušelo jí to v žensky atraktivním kostýmu mořské panny.

Z další plejády postav zaujala Eva Dřízgová-Jirušová v roli Puštrpalkovy manželky Roziny jako hádavé fúrie, Marek Žihla jako kočovný ranhojič Šereda nebo Pavel Divín v roli krále, který nejdříve inkognito prověří Puštrpalkovy lékařské schopnosti a pak ho štědrě odmění a oslaví jako největšího muže svého věku.

Dirigent **Jakub Klecker** Haasovu partituru s jadrnými jarmarečními popěvkami provázenými ovšem ostře disonantními harmoniemi a barvitou instrumentací silně obsazené sekce dechových nástrojů při premiéře zatím jen "vzorně" odehrál. Věřím, že během repríz získá hudební složka tu obtížnou kombinaci šmrncu kutálky, ovšem patřičně rafinované. A že se zlepší také srozumitelnost zpívaného slova.

Na otázku, jestli se podobně jako například Ullmannův Císař Atlantidy nebo Krásovy Zásnuby ve snu vrátí do současného repertoáru **divadel** častěji i Haasův Šarlatán, však **ostravská** premiéra zatím úplně jednoznačnou odpověď nedala.

Pavel Haas: Šarlatán

10. října 2024, 18:30 hodin

Divadlo Antonína Dvořáka, Ostrava

Inscenační tým

Jakub Klecker – hudební nastudování

Ondřej Havelka – režie

Jakub Kopecký – scéna

Kateřina Šefková – kostýmy

Jurij Galatenko – sbormistr

Juraj Bajús – dramaturgie

Účinkující

Doktor Pustrpalk, kočovný lékař: Pavol Kubáň / Miloš Horák

Rozina, jeho žena: Eva Dřízgová-Jirušová / Ivana Ambrúsová

Bakalář: Václav Čížek / Josef Moravec

Kyška, kuchař: Vít Šantora / Peter Malý

Pavučina: Josef Škvarka / Josef Kovačič

Zavináč: Vincen Ignác Novotný / Martin Javorský

Ohnižer: Rudolf Medňanský / Juraj Nociar

Silák: Michael Kubečka / Erik Ondruš

Krotitel hadů: Petr Urbánek / Roman Vlkovič

První sluha / První student: Jonáš Slovák / Jiří Siuda

Druhý sluha / Jochimův pacholek: Tomasz Suchanek / Ihor Maryshkin

Druhý student: Eduard Kácal / Tomáš Krpec

Třetí student: Ihor Maryshkin / Tomasz Suchanek

Amaranta, krasavice: Kateřina Hebelková / Soňa Godarská

Jochimus, mnich: Martin Gurbaľ / Marek Gurbaľ

Hostinský / Šereda, kočovný ranhojič: Marek Žihla / Václav Morys

Král: Pavel Divín / Robin Červinek

Mistři ve skoku: Ondřej Friedrich Ondřej Matuszynski / Robin Červinek

Tanečníci – Adina Mičáková Petra Sejkorová / Julie Svitičová, Petr Hýl Stephen McIntosh

Orchestr a sbor Opery **Národního divadla moravskoslezského**

Jakub Klecker / **Jiří Habart** – dirigent

Pavel Haas: Šarlatán (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář) Pavel Haas: Šarlatán (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář)

Pavel Haas: Šarlatán (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář)

Pavel Haas: Šarlatán – Eva Dřízgová-Jirušová, Pavol Kubáň, Kateřina Hebelková (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář)

Pavel Haas: Šarlatán (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář) Pavel Haas: Šarlatán (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář)

Pavel Haas: Šarlatán (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář)

Pavel Haas: Šarlatán – Eva Dřízgová-Jirušová, Pavol Kubáň, Kateřina Hebelková (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář)

Pavel Haas: Šarlatán (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář) Pavel Haas: Šarlatán (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář)

Pavel Haas: Šarlatán (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář)

Pavel Haas: Šarlatán – Eva Dřízgová-Jirušová, Pavol Kubáň, Kateřina Hebelková (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář)

Pavel Haas: Šarlatán (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář) Pavel Haas: Šarlatán (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář)

Pavel Haas: Šarlatán (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář)

Pavel Haas: Šarlatán – Eva Dřízgová-Jirušová, Pavol Kubáň, Kateřina Hebelková (zdroj **Národní divadlo moravskoslezské**, foto Martin Popelář)

URL | <https://operaplus.cz/operni-panorama-heleny-havlikove-491-haasuv-sarlatan-v-ostrove/>

« zpět na začátek

Operní panorama Heleny Havlíkové (491) – Haasův Šarlatán v Ostravě

[Helena Havlíková](#), 13.10.2024 10:13

Premiérou Šarlatána Pavla Haase v hudebním nastudování Jakuba Kleckera a v režii Ondřeje Havelky otevřela ostravská opera Národního divadla moravskoslezského sezónu 2024/25 s mottem „Proměny a konstanty“.

Témata: [Eva Dřízgová-Jirušová](#) [Jakub Klecker](#) [Kateřina Hebelková](#) [Národní divadlo moravskoslezské](#) [Ondřej Havelka](#) [Pavol Kubáň](#) [Rok české hudby SEZ](#)

Pavel Haas: Šarlatán (zdroj Národní divadlo moravskoslezské, foto Martin Popelář)

Z Ostravy jsem se vracela s poděkováním za možnost seznámit se s operou, které se zatím větší pozornosti nedostalo – na rozdíl od oper Haasových soupeřů, jejichž tvorbu i život převal hitlerovský nacismus. *Šarlatán* po brněnské – úspěšné – premiéře v roce 1938 zazněl u nás jen koncertně ve Státní opeře Praha v roce 1997 pod taktovkou Israela Yinona se zachycením na nahrávku s Vladimírem Chmelem v titulní roli, kterou vydal label Decca Records. Scénicky *Šarlatána* nastudovali v roce 1998 v irském Wexfordu a v roce 2009 v německé Geře.

0+

Klavírní festival Rudolfa Firkušného
2. – 9. 11. 2024

VSTUPENKY V PRODEJI

Šarlatánem ostravská opera završila v Roce české hudby svůj cyklus, v němž inspirativně připomněla opery takzvaných tereziánských skladatelů, kteří měli být kvůli svému židovskému původu vymazáni z historie. Po inscenacích oper [Císař Atlantidy](#) a [Rozbitý džbán Viktora Ullmanna](#) a *Zásnubách ve snu* Hanse Krásky (recenze [zde](#) a [zde](#)) tak **Národní divadlo moravskoslezské** záslužně přispělo do pestré skládačky mapující onu fascinující a inspirativní dobu meziválečného tvůrčího kvasu.

Pavel Haas (1899–1944) pocházel z brněnské židovské rodiny. Jeho bratr Hugo se stal hercem a režisérem, Pavel složil hudbu k filmům *Život je pes* (se šlágregem *To nevadí*), *Mazlíček* a *Kvočna*, na nichž se Hugo podílel. Byl hudebně talentované dítě eruptivní meziválečné doby 20. století, plné, ba přeplněné hledáním, neklidem, zmatky, tápáním, vynalézáním, experimentováním, objevováním i zatracováním nejrůznějších stylů. Časový kontext *Šarlatána* je nejen předválečná operní tvorba Bohuslava Martinů, ale také *Lulu* Albana Berga, *Malíř Mathis* Paula Hindemitha nebo *Capriccio* Richarda Strausse. Haas si z té pestré směsice pro *Šarlatána* vybral inspiraci v úsečných „motivcích“ svého učitele Leoše Janáčka, v rytmické pestrosti, v hravém neoklasicismu a lidových a jarmarečních popěvcích.

Pavel Haas: *Šarlatán* (zdroj Národní divadlo moravskoslezské, foto Martin Popelář)

Šarlatán je Haasova jediná opera. Vznikala v letech 1933 až 1937 na jeho vlastní české libreto inspirované německým románem Josefa Wincklera (1881–1966) *Doktor Eisenbart* (1929) volně podle života historicky doloženého kočovného lékaře doby baroka. Jméno hlavní postavy – doktor Pustrpalk – ovšem Haas převzal z české středověké hry *Mastičkář* – v něm se však takto jmenuje mastičkářův sluha.

Děj opery *Šarlatán*, kterou Haas označil jako tragikomickou, je složen ze sedmi obrazů s pestrými epizodami slávy, útrap i proher v životě kočovného doktora Pustrpalka a jeho tlupy komediantů a

akrobatů. Mají výmluvná jména Ohnižer, Silák, Krotitel hadů, Pavučina. Jak bylo tehdy zvykem, měli na tržiště přilákat co nejvíc potenciálních pacientů a zájemců o „záračné“ elixýry – a felčari je využívali také namísto anestetika, když drsně rozpustilé produkce odváděly pozornost od neméně drsných, avšak bolestivých zákroků. Nechybí milostná zápletky s krásnou, ale vdanou Pustrpalkovou milenkou Amarantou a jeho žárlivou a od plíc hádavou manželkou Rozinou. Děj je opeřen opileckými scénami nebo tajuplným mnichem, který nepřezíje Pustrpalkův chirurgický zákrok a jehož přízrak se Pustrpalk snaží zničit při svém předsmrtném blouznění.

Ondřej Havelka svou režii akcentoval především groteskní nadsázkou Haasovy opery s inspirací v jarmarečném ukotvení komedie dell'arte i ve stínovém divadle. Závěrečné použití morových masek s dlouhými nosy nad Pustrpalkovou mrtvolou však působilo jen jako vnější efekt. Tím spíše, že dle kostýmu Pustrpalka posunul Havelka děj časově z přelomu 17. a 18. století, kdy skutečný Johann Andreas Eisenbarth putoval po německých městech, do období rokoka. „Spektákl“ zalidnil ve výrazných kostýmech **Kateřiny Štefkové** pestrým hemžením téměř třicítky postav, kterou kromě Pustrpalkovy tlupy s pierotem, harlekýnem nebo silákem v levhartí kůži tvoří ještě například konkurenční ranhojič, ba i král, který se vmísí do početného davu čumilů v podání sboru ostravské opery.

Pavel Haas: Šarlatán (zdroj Národní divadlo moravskoslezské, foto Martin Popelář)

Hlavní postavu Pustrpalka v nóbl rokokovém kostýmu, v sametovém kabátě s hůlkou a třírohým kloboukem, ovšem Havelka pojal až překvapivě seriózně. Nepůsobí prvoplánově jako protřelý šejdíř, jak by napovídala i název Haasovy opery a jak coby Pustrpalkova „kolegu“ Dulcamaru pojal například Donizetti ve svém *Nápoji lásky*. Pro **Pavola Kubáně** tak nebylo snadné „utáhnout“ svým charismatem dvouhodinové představení – náročný barytonový part doktora Pustrpalka ovšem zazpíval úctyhodně.

Naopak sopranistka **Kateřina Hebelková** se v roli koketní milenký Amaranty pěvecky teprve hledá. Vrchovatě si ovšem užívala hereckých příležitostí, které jí tato role skýtala ať už v groteskní scéně, v níž Pustrpalk „vyléčí“ její bolestivé (předstírané) ochrnutí tím, že ji posadí holou zadnicí do koše s kopřivami, nebo ve scéně s obří krinolínou, se kterou se marně snaží vměstnat do kočáru a pod níž se snaží dostat roztoužený Pustrpalk. A slušelo jí to v žensky atraktivním kostýmu mořské panny.

Z další plejády postav zaujala **Eva Dřízgová-Jirušová** v roli Pustrpalkovy manželky Roziny jako hádavé fúrie, **Marek Žihla** jako kočovný ranhojič Šereda nebo **Pavel Divín** v roli krále, který nejdříve inkognito

prověří Pustrpalkovy lékařské schopnosti a pak ho štědře odmění a oslaví jako největšího muže svého věku.

Pavel Haas: Šarlatán – Eva Dřízgová-Jirušová, Pavol Kubáň, Kateřina Hebelková (zdroj Národní divadlo moravskoslezské, foto Martin Popelář)

Dirigent **Jakub Klecker** Haasovu partituru s jadrnými jarmarečními popěvkami provázenými ovšem ostře disonantními harmoniemi a barvitou instrumentací silně obsazené sekce dechových nástrojů při premiéře zatím jen „vzorně“ odehrál. Věřím, že během repríz získá hudební složka tu obtížnou kombinaci šmrncu kutálky, ovšem patřičně rafinované. A že se zlepší také srozumitelnost zpívaného slova.

Na otázku, jestli se podobně jako například Ullmannův *Císař Atlantidy* nebo Krásovy *Zásnuby ve snu* vrátí do současného repertoáru divadel častěji i Haasův *Šarlatán*, však ostravská premiéra zatím úplně jednoznačnou odpověď nedala.

Pavel Haas: Šarlatán

10. října 2024, 18:30 hodin

Divadlo Antonína Dvořáka, Ostrava

Inscenační tým:

Jakub Klecker – hudební nastudování

Ondřej Havelka – režie

Jakub Kopecký – scéna

Kateřina Šefková – kostýmy

Jurij Galatenko – sbormistr

Juraj Bajús – dramaturgie

Účinkující:

Doktor Puštrpalk, kočovní lékař: **Pavol Kubáň** / Miloš Horák

Rozina, jeho žena: **Eva Dřízgová-Jirušová** / Ivana Ambrúsová

Bakalář: **Václav Čížek** / Josef Moravec

Kyška, kuchař: **Vít Šantora** / Peter Malý

Pavučina: **Josef Škarka** / Josef Kovačič

Zavináč: **Vincen Ignác Novotný** / Martin Javorský

Ohnižer: **Rudolf Medňanský** / Juraj Nociar

Silák: **Michael Kubečka** / Erik Ondruš

Krotitel hadů: **Petr Urbánek** / Roman Vlkovič

První sluha / První student: **Jonáš Slovák** / Jiří Siuda

Druhý sluha / Jochimův pacholek: **Tomasz Suchanek** / Ihor Maryshkin

Druhý student: **Eduard Kácal** / Tomáš Krpec

Třetí student: **Ihor Maryshkin** / Tomasz Suchanek

Amaranta, krasavice: **Kateřina Hebelková** / Soňa Godarská

Jochimus, mnich: **Martin Gurbaľ** / Marek Gurbaľ

Hostinský / Šereda, kočovní ranhojič: **Marek Žihla** / Václav Morys

Král: **Pavel Divín** / Robin Červinek

Mistři ve skoku: **Ondřej Friedrich, Ondřej Matuszynski** / Robin Červinek

Tanečníci – **Adina Mlčáková, Petra Sejkorová** / Julie Svitičová, **Petr Hýl, Stephen McIntosh**

Orchestr a sbor Opery Národního divadla moravskoslezského

Jakub Klecker / Jiří Habart – dirigent